

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مؤتمنين
والسلام على
الجميع
والسلام

چون که علوم انسانی و معارف دینی
بازار جامع علوم انسانی
هو سیدقی

● یادداشت‌هایی دربارهٔ موسیقی مدرن جهان (۵) / شفق سعد

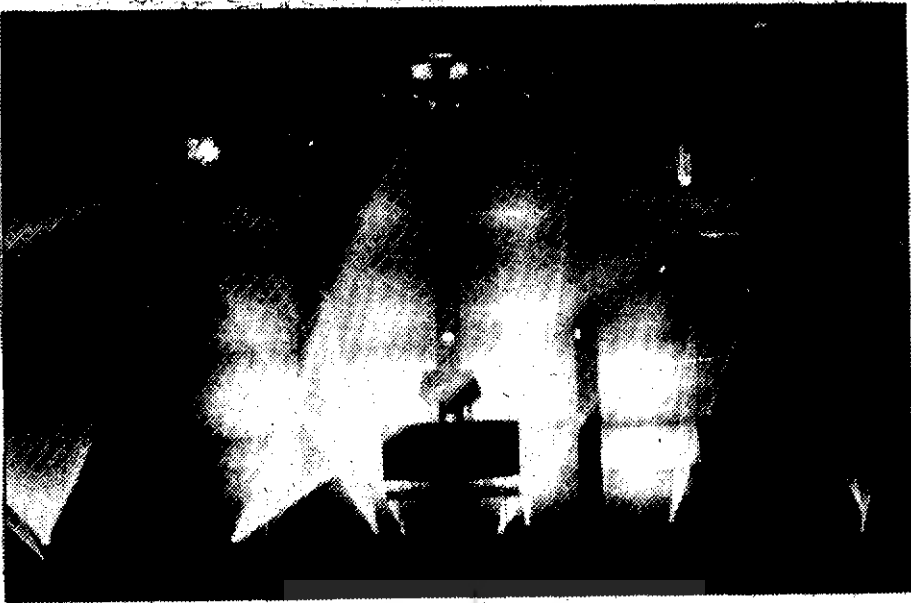
موسیقی مارو جهان (۵)

جان کیج: سوناتا و اینترلودها برای پیانو مجهز

جان کیج، آهنگساز آمریکائی تحقیقات وسیعی را در مورد زنگ و طنین صداها انجام داد. عاقبت با قرار دادن قطعاتی از آهن، چوب و کائوچو در میان سیمهای پیانو توانست روشی ماهرانه برای تنظیم طنین و ارتفاع اصوات پدید آورد. او این تکنیک را پیانو مجهز Prepared Piano نامیده و قطعات زیادی را با استفاده از این تکنیک تصنیف کرد.

قطعاتی که در این آلبوم گنجانده شده است، نخستین بار در سالهای ۱۹۴۶ و ۱۹۴۸ توسط پیانیستی نسبتاً گمنام به نام مارو آجمیان Maro Ajemian اجرا و در همان زمان با موافقت آهنگساز توسط کمپانی CRI ضبط و به بازار عرضه شد. آن اجرا به دلیل اعمال سلیقه‌های خاص آهنگساز در تجهیز پیانو چندان مورد استقبال قرار نگرفت و منتقدان موسیقی آن را موسیقی‌ای توصیف کردند که «از رنگ آمیزی واقعی در تصنیف محروم بوده و فقط زرق و برق دارد». در ضبط اخیر این قطعات را بوریس برمن Boris Berman اجرا کرده که از صاحبانمان اجرا بر صحنه در روزگار ماست. او توانسته با مهارت تمام، زیباییهای موسیقائی آن را دریابد و آشکار سازد، به ویژه با کاستن از فواصل سکوتی که در اجرای اول وجود داشت و موجب پزیشانی افکار شنونده می‌شد، موسیقی‌ای هدفمند را پدید آورده است.

یک نکته دیگر نیز درباره این آلبوم قابل ذکر است، و آن اینکه این اولین بار است که آثار کیج توسط کمپانی ناکس Naxos عرضه می‌شود. کمپانی ناکس به دلیل قیمت‌های معتدل تر

● صحنه‌ای از ابرای زندگی، اثر ریوچی ساکاماتو

آلبومهای خود شهرت دارد، و با این آلبوم برای اولین بار شنوندگان موسیقی مدرن (که غالباً صفحات آن به دلیل تیراژ کم بسیار گران و جزو ۵ ستاره‌ها هستند) می‌توانند آثار کیچ را با قیمت متوسط (سه ستاره) گوش کنند.

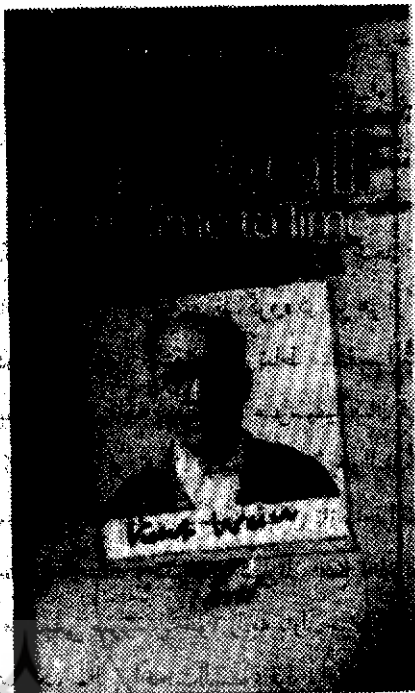
یک ابرای ژاپنی

روزنامه ژاپنی آساهی شیمبون که با فروش ده میلیون نسخه در روز پرتیراژترین روزنامه دنیاست، برای بزرگداشت صد و بیست سالگی خود، سفارش تصنیف ابرایی را به آهنگساز ژاپنی ریوچی ساکاموتو Ryuichi Sakamoto داد. ساکاموتو آهنگسازی است با عقاید رادیکال که پیشتر از جاز خود را نسبت به ابراه یا دقیق‌تر بگویم از اینکه هنوز ابراه موقعیت جهانی خود را حفظ کرده، ابراز کرده بود. حال اینکه چگونگی این آهنگساز سفارش روزنامه آساهی را پذیرفت، پاسخ را باید در دو عامل جستجو کرد. اول، حق‌التصنیف پیشنهادی بالا و دیگر وسوسه در اختیار داشتن ادوات و تکنولوژی پیشرفته‌ای که به وی اجازه می‌داد تا رؤیاهای خود را جامه واقعیت ببوشاند و آن را در یکی از مدرنترین و مجهزترین سالنهای نمایش دنیا یعنی Osaka Castle Hall اجرا کند. در هر حال محاصل کار ابرایی بود به نام زندگی، Life که در آبان سال گذشته به روی صحنه رفت.

در اجرای زندگی ساکاموتو از تکنیک چند رسانه‌ای استفاده کرده بود. برخلاف اپراهای سنتی که داستان اپرا توسط خوانندگان اپرا اجرا می‌شود، در نمایش تصاویر و یا نوشته‌ها بر روی چهار پرده نمایش بلندی که از سقف تا زمین آویزان بودند نشان داده می‌شد، به جای بازیگران صحنه در اختیار خیل همکاران آهنگساز شامل نوازندگان ارکستر، متخصصان کامپیوتر و نورپردازی، و خوانندگان و نوازندگان قرار می‌گرفتند. تعدادی از نوازندگان نیز در نقاط مختلف سالن در میان تماشاگران قرار گرفته بودند. گروه‌ها نیز هر از گاه به روی صحنه می‌آمد و قطعاتی را اجرا می‌کرد. در یک مورد با استفاده از ارتباط مستقیم اینترنت گروه‌های رقصان در فرانکفورت و نیویورک به اجرای برنامه پرداختند. موسیقیدانان قومی ethnic musicians نیز در این اپرا شرکت داشتند که عبارت بودند از: گروه سه تیره خوانندگان از اوکیناوا که ترانه‌ای سنتی به نام «Chimagu No Hana» را با بعضی دستکارهای تازه اجرا کردند، خواننده مغولی شارین چیمتسه‌یه Sharyn Chimedtseye و سالیف کی تا Salif Keita استاد موسیقی مالی که بتازگی نیز آلبومی موفق از موسیقی سرزمین خود را به بازار عرضه کرده و قدرت صدای او تمامی دستگاهها و نظام آکوستیک سالن را تحت‌الشعاع قرار داد. در صحنه‌ای فیلمی نشان داده شد که خوزه کارراس José Carreras یکی از ۳ تنور معروف دنیا بخشهایی از «تک‌گوییهای نامرسان مردگان» (Monologues From A Dead Letters Postman) اثر فریسنده و فیلمساز معاصر ریو موراکامی Ryu Murakami را خواند. در صحنه نهایی اپرا نیز خواننده کنترتنور کانادایی دانیل تیلور Daniel Taylor تکخوانی کرد. تصنیف این آواز در انتهای زندگی و نقش مهمی که در طول اپرا بر ادعای ساکاموتو در مورد این اثر، که آن را رکویم توصیف کرده بود، صحنه می‌گذاشت. شاید زندگی بشری در قرن بیستم از نظر ساکاموتو موجود مختصری باشند، که با این سرود که در آخرین ماههای قرن بیستم اجرا شد، مرگ او را اعلام نموده است.

صدمین سالگرد تولد کورت وایل

به مناسبت صدمین سالگرد تولد کورت وایل Kurt Weill آهنگساز آلمانی فستیوالی از آثار او به نام From Time to Time از ۳ تا ۱۴ اکتبر سال گذشته (۱۳ تا ۲۴ مهر) و مجدداً در اسفند (مارس ۲۰۰۰) همزمان با زادروز وی در تالار جشن‌های سلطنتی Royal Festival Hall لندن برگزار شد. در این فستیوال ۴ برنامه از آثار او بدین شرح اجرا شد: اپرای سه پولی توسط آنسامبل مدرن به روی صحنه رفت، آنسامبل ماتریس دوره آوازی ماهاگونی و آوازهایی از هو اثر دیگر او ماری گالاته Marie Galante و مونه کن سرزمین محبوب را اجرا کردند، کیم کریسول Kim Criswell و وین مارشال Wayne Marshall برنامه‌ای از آوازهای کاباره‌ای وایل را اجرا کردند، و در نهایت ارکستر

● بزرگداشت صدمین سال تولد کورت وایل در لندن

لندن سینفونیتا The London Sinfonietta و اثر او را به نامهای *بله گوینان Der Jaager* و *پایان خوش Happy End* اجرا کرد.

کورت وایل در ۲ مارس ۱۹۰۰ در دسوه آلمان زاده شد. در هنرستان عالی موسیقی برلین و سپس زیر نظر بوزونی موسیقی را آموخت. در آهنگسازی مدتی به سبک اکسپرسیونیست آوانگارد گرائید، ولی پس از آشنائی با برتولت برشت به نوهی هنر واقعگرایانه و عامیانه روی آورد. برای بسیاری از تئاترهای برشت موسیقی ساخت و لیبرتوی معروفترین اپراهای او سه پولی *Die Dreigroschenoper*، *پایان خوش Happy End*، و *ماهاگونی Mahagony* از برشت است.

پس از روی کار آمدن هیتلر، ناچار آلمان را ترک کرد. مدتی در پاریس و لندن زندگی کرد. اما در ۱۹۳۵ به نیویورک مهاجرت کرد و مدتی بعد ملیت آمریکائی را پذیرفت. در ۳ آوریل ۱۹۵۰ در حالی که بر روی اپرائی براساس هاگلبری دین کار می کرد، بر اثر حمله قلبی درگذشت.

سه آلبوم از تری رایلی

انتشار پی در پی سه آلبوم شامل اولین و آخرین آثار تری رایلی Terry Riley انگیزهای شد تا این آهنگساز برجسته معاصر را به خوانندگان فارسی زبان معرفی کنم.

تری رایلی دو ۱۹۳۵ در کولفاکس Colfax در ایالت کالیفرنیا به دنیا آمد، در نیمه دوم ۱۹۵۰

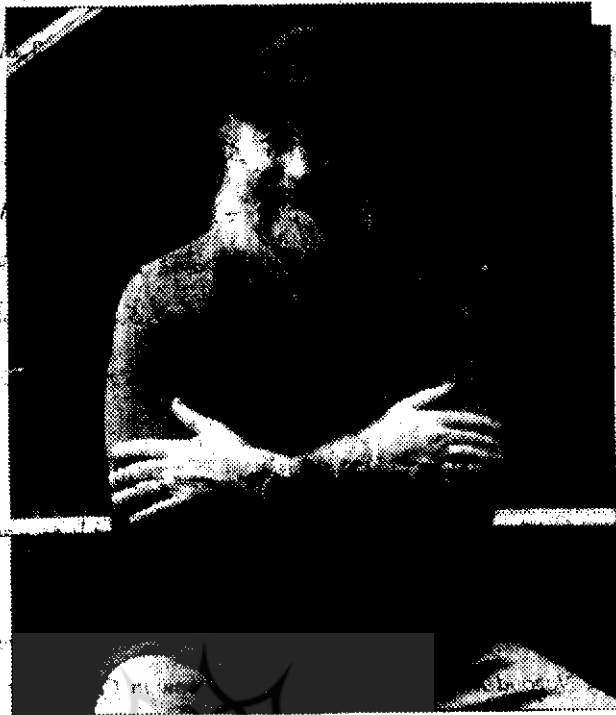
موسیقی را در کالج دولتی سانفرانسیسکو از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۲ در دانشگاه برکلی UC Berkeley آموخت و با کسب مدرک نوازندگی در آن دانشگاه، اخیراً فارغ التحصیل شد. در برکلی یک گروه موسیقی به راه انداخت که یکی از اعضای آن پاولین لولپورس Pauline Oliveros (آهنگساز) بود. در ۱۹۶۱ یکی از اعضای بنیانگذار کانون موسیقی نواز سانفرانسیسکو San Francisco Tape Music Center بود و در همان سال با موسیقیدان پیشرو لامونت یانگ La Monte Young آشنا شد؛ این آشنایی به همکاری گرم دو موسیقیدان منتهی گردید و چند سال بعد رایلی یکی از عمده‌ترین چهره‌ها در تئاتر یانگ برای موسیقی ابدی Young's Theatre of Eternal Music تبدیل شد.

در ۱۹۶۴، رایلی یکی از مهم‌ترین آثار موسیقی معاصر را به نام در دو C اجرا کرد. این قطعه انقلابی در موسیقی عصر به پا ساخت و موسیقیدانانی چون فیلیپ گلاس Philip Glass، استیو رایش Steve Reich، و جان آدامز John Adams با استقبال از آن آشنایی ساختند که توجه عمومی را به مکتب مینیمالیسم minimalism در موسیقی جلب کرد. در ۱۹۶۷ با تصنیف دو قطعه رنگین‌کمانی در فضای منحنی A Rainbow in Curved Air و Poppy Nogood And The Phantom Band رایلی به قهرمان اسطوره‌ای موسیقیدانان پیشرو کلاسیک و حتی راک تبدیل شد.

۲۴۷

در ۱۹۷۰، یانگ او را به آوازخوان هندی پاندیت پرن نات Pandit Pran Nath معرفی کرد و از آن زمان تا هنگام مرگ پرن نات در ۱۹۹۶ رایلی نزد او موسیقی شرق را فرا گرفت. تأثیر این آشنایی حتی در نامگذاری‌های رایلی، همچون آنسامبل خیال Khayal Ensemble یا کتاب ابایزید The Book of Abbeyozud نیز آشکار است. در همان سالها، رایلی در کالج میلز اوکلند Mills College, Oakland به تدریس پرداخت و در همانجا با دیوید هرینگتون David Harrington از اعضای گروه کوارتت کروئوس The Kronos Quartet آشنا شد، که نتیجه همکاری آن دو آثار متعددی را پدید آورد.

در ۱۹۸۰، Sri Camel را منتشر کرد، که آغازگر دوره جدیدی در کارهای او بود. او این آلبوم را با دستگاهی که آن را «درویش» dervish Keyboard نام نهاد، پدید آورد. از آن پس او بار دیگر به موسیقی نت‌نویسی شده روی آورد و قطعات پیانوئی مانند The Harp of New Albion را تصنیف کرد. از ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳ گروه آنسامبل خیال را ایجاد کرد تا تصنیفات خود را اجرا کند. در سالهای اخیر، رایلی مرتباً کنسرت‌هایی برگزار نموده و در آنها قطعاتی را که در طول سه دهه گذشته برای پیانو تنها تصنیف کرده، اجرا نموده است. او همچنین کنسرت‌های دو نفره‌ای با نوازنده سیتار کریشنا بت Krishna Bhatt، با ساکسیفونیست جرج بروکس George Brooks، و با نوازنده ایتالیایی پاس استفانو اسکودانیببو Stefano Scodanibbio داشته است، و اخیراً نیز قطعاتی را برای گروه

● نری رابلی، ۱۹۹۳

انگلیسی Sounds Bizarre Ensemble تصنیف کرده است.

سه آلبومی که نازگی از رابلی منتشر شده است، شامل برخی از تصنیفهای اولیه او، و نیز آخرین تصنیفهای او برای گیتار و ساز همراه می باشد. آثار قدیمی رابلی که توسط کمپانی Organ در دو آلبوم به بازار عرضه شده است، عبارتند از: آلبوم اول، شامل Reed Streams (۱۹۶۶) و In C، و آلبوم دوم، شامل Olson III. این دو آلبوم زیر نظر بنیاد کورتیکال Cortical Foundation که برای تنظیم و عرضه آثار رابلی ایجاد شده، پدید آمده است. مهمترین اثر در میان این آثار، اثر معروف و مهم آهنگساز In C است که در اینجا برای خیل عظیمی از ساکسیفونها، سازهای برنجی، و سازهای ضربی تنظیم، و در ۱۹۷۰ در مونرآل با مدیریت والتر بودرو Walter Boudreau اجرا و ضبط شده است. طبق یادداشت بودرو در دفترچه این آلبوم، نوازندگانی که این اثر را اجرا می کردند، پیشینه موسیقی مختلفی از راک تا کلاسیک داشتند و حتی برخی از آنان در اثر بدخواالی تنها را غلط اجرا کردند. (یکی از ویژگیهای آثار رابلی، حذف رهبر ارکستر در اجراست، او معتقد است هر یک از نوازندگان باید بر داشت خود را از اثر اجرا کنند، و بدینگونه تعدد تفاسیر، میدان گسترده‌ای را برای آواها ایجاد می کنند.) با این همه به نظر بودرو، اجرا تأثیر نیرومندی بر شنونده باقی می گذارد.

اثر دیگر در این آلبوم جویتهای بی Reed Streams از دو بخش تشکیل شده است: ارگ بدون

نام *Untitled Organ* و نی‌های دوربان *Dorian Reeds* که در سال ۱۹۶۶ در استودیوی شخصی رایلی در نیویورک بر روی نوار ضبط شده بودند، از اینک به صورت دیجیتال بازسازی و منتشر شده است.

Olson III در ۱۹۶۷ توسط دانش آموزان دبیرستانی در سوئد اجرا و ضبط شده، ولی تا به حال منتشر نشده بود. در آن سال مدرسه موسیقی ناگا *Naga* تصنیف اثری را برای پخش در رادیو سوئد به رایلی سفارش داد. او قطعه *Olson III* را نوشت، و در آن برای خود به عنوان نوازنده ساکسیفون باس نیز نقشی در نظر گرفت، پس از آنکه مشکلات اجرایی آن معلوم شد، مدیران مدرسه از رایلی خواستند که رهبری اجرا را برعهده گیرد، ولی او از این کار سر باز زد و در عوض به دانش آموزان (نوازندگان) توصیه کرد که رهبر ارکستر قدیمی خود را کنار گذارند. دانش آموزان نیز توصیه او را پذیرفتند. اینک پس از سی و دو سال حاصل کار به صورت اجرایی ناهماهنگ با ضبط بسیار بد منتشر شده است، که گوش دادن به آن چندان لذتی را نصیب شنونده نمی‌کند.

آلبوم سوّم، کتاب *Abayid* *The Book of Abbeyozmid* نام دارد و شامل تازه‌ترین تصنیفهای او برای گیتار و ساز همراه است. در این آلبوم، دیوید تاننباوم *David Tanenbaum* نوازنده اصلی است. نوازندگان همراه عبارتند از: تریسی سیلورمن *Tracy Silverman* ویلن، ویلیام وینانت *William Winant* سازهای ضربی، و پسر آهنگساز گایان رایلی *Gyan Riley* گیتار دوّم. البته کتاب *Abayid* در اصل شامل ۲۸ قطعه برای گیتار (به عنوان ساز اصلی) است که در این آلبوم تنها ۵ قطعه از این آثار اجرا شده است. یک قطعه برای گیتار و ویلن، یک قطعه برای دو گیتار، یک قطعه برای گیتار و ضربی‌ها، و در آخر دو قطعه برای گیتار تنها. این آلبوم توسط شرکت *New Albion* به بازار عرضه شده است.